

Ξαναδιαβάσω τις ιστορίες που περιέχουν υψηλούς δείκτες ανθρωπιάς

Συνέντευξη στην Ελένη Γκίκα,
διαδικτυακό περ. «Διάστιχο», 28.12.2013

1) Η Ιστορία είναι -με τον ένα ή τον άλλο τρόπο- παρούσα σε όλα σας τα βιβλία, το θεωρείτε απαραίτητο;

Είμαι, χρόνια τώρα, αυτό που ορίζεται ως «πολιτικός συγγραφέας», με ενδιαφέρει δηλαδή η πολιτική (προσοχή: όχι η "μικροπολιτική") ανάγνωση της καθημερινότητάς μας. Οπότε η Ιστορία, η κριτική ανάγνωση του παρελθόντος, συστηματικά παρεισφρεί στη δουλειά μου.

2) Το Χαστουκόδεντρο γιατί γράφτηκε σήμερα; Θα μπορούσε να είχε γραφτεί δέκα χρόνια πριν;

Εκδόθηκε σήμερα. Το γράψιμό του ξεκίνησε λίγο μετά τη *Μανία με την Άνοιξη*, γύρω στο 2006. Όμως θα μπορούσε θαυμάσια να έχει γραφτεί πολύ πιο πριν. Για τον απλό λόγο ότι ο πυρήνας του, *τα ανελέητα χαστούκια που υπομένει ένας λαός από τα αλλότρια συμφέροντα και η συνακόλουθη δοκιμασία του, καθώς προσπαθεί απεγνωσμένα να κρατήσει την αξιοπρέπειά του*, αποτελούν διαχρονικό πρόβλημα της νεότερης ελληνικής Ιστορίας. Οπωσδήποτε υπό τη σκιά της σύγχρονης κρίσης το διαχρονικό αποκτά διαφορετικό ειδικό βάρος, το ίδιο και η ανάγνωση του βιβλίου.

3) Αν κρίνουμε, όμως, από την έρευνα και την δουλειά που έχει προηγηθεί, σας απασχολούσε πολλά χρόνια πριν, έτσι δεν είναι;

Είναι αλήθεια. Προσπαθώ χρόνια να εξηγήσω γεγονότα όπως το μυθικό χαστούκι της Μπέτι Μπάρτλετ στη βασίλισσα Φρειδερίκη. Ξέρετε, μια πράξη όπως αυτή δεν μπορεί να γίνει κατανοητή με απλουστεύσεις, λέγοντας π.χ. ότι η Μπέτι ήθελε να ελευθερωθεί ο Τόνι, ο άντρας της, και στην απελπισία της χαστούκισε τη Φρειδερίκη. Όχι δεν εξηγούνται έτσι εύκολα κάποια πράγματα. Αν τα "διαβάσουμε" έτσι επιπόλαια είναι σαν να τα υποτιμούμε, μετριάζουμε

την ιστορική τους σημασία. Κάτι προηγήθηκε, κάτι υπήρχε χρόνια πριν, *μια σειρά ιστορίες μέσα στην Ιστορία*, που οδήγησαν τελικά στο χαστούκι – αυτή η πράξη αποδεικνύεται ότι δεν ήταν τελικά μια κίνηση απλής αυτοδικίας αλλά μια συλλογική πράξη αντίστασης. Αυτές τις ιστορίες-κλειδιά πάσχισα να ανακαλύψω (και να αναδείξω) γράφοντας το μυθιστόρημα.

4) Θα πρέπει να ξαναδιαβάσουμε την Ιστορία; Και τελικά τι έγινε; Ξεχάσαμε; Τη διαβάσαμε λάθος;

Νομίζω πως εδώ και τρεις δεκαετίες πάψαμε να διαβάζουμε την Ιστορία όχι μόνο της Ελλάδας αλλά και του εαυτού μας, της οικογένειάς μας, των φίλων και των γνωστών μας. Προτιμήσαμε να διαβάζουμε κουτσομπολιά για διάσημους σταρ εγχώριους και διεθνείς, προτιμήσαμε να διαβάζουμε Άρλεκιν, προτιμήσαμε να κάνουμε ζάπινγκ στην τηλεόραση, *προτιμήσαμε γενικώς να καταναλώνουμε έτοιμες, fast-food τροφές αντί να σκεφτόμαστε*. Με δυο λόγια αφήσαμε την πραγματική, τη χειροπιαστή ζωή να χαθεί από τα μάτια μας. Αφήστε πια για την Ιστορία. Ζήσαμε, οι περισσότεροι, όχι όλοι, αυτές τις δεκαετίες, λες και είμαστε παιδιά του σωλήνα, λες και γεννηθήκαμε όλοι στη μεταπολίτευση. Διαγράψαμε μεγαλοπρεπώς το παρελθόν μας ως κάτι το ξένο, το πληκτικό, το αχρείαστο. Γίναμε μαντάμ Σουσούδες της Ιστορίας μας.

5) Μπορεί η ιστορική γνώση ή επίγνωση να μας βοηθήσει να "διαβάσουμε" αλλιώς το παρόν;

Μα και βέβαια. Είναι τεράστιο μάθημα η Ιστορία. Τεράστιο. Σου επιτρέπει να δεις τη μικρότητά σου, την ασημαντότητά σου σε σχέση με το μάκρος του χρόνου, κι ακόμα, που είναι το κυριότερο, σου επιτρέπει να ξανασκεφτείς το τώρα πέρα από τη μικροπολιτική, τα μικροσυμβάντα που δεν σε αφήνουν να δεις το δάσος και μονίμως σε κρατάνε καρφωμένο στο δέντρο της εφήμερης επικαιρότητας.

6) "Περίπτωση πολέμου δεν υπάρχει" - "σπεύδουν να καθυσυχάσουν τον

κοσμάκη όταν έρχεται το κακό". Αυτό που ζούμε σήμερα θα μπορούσε να θεωρηθεί και ως μια μορφή πολέμου;

Ζούμε έναν από τους πιο βρώμικους πολέμους που γνώρισε ποτέ ο άνθρωπος. Και, πέρα από το γεγονός ότι μετράμε κιόλας τόσα θύματα, τόσες ζωές, μετράμε τον σκληρότερο θάνατο, τον αργό, βασανιστικό θάνατο των ψυχών μας. Το κακό είναι ότι ο εχθρός δεν είναι εντελώς φανερός για όλους και γι' αυτό τείνουμε να σκοτωνόμαστε με το παραμικρό ο ένας με τον άλλον. Είναι πιο βολικό να δεις τον διπλανό σου ως εχθρό παρά τον πραγματικό εχθρό. Βολικό, επειδή η αντιμετώπιση του πραγματικού εχθρού δεν μπορεί να γίνει με δυο κουβέντες στην τηλεόραση κι ένα σχόλιο από τον καναπέ. Κι ωστόσο, αυτοί που διαχειρίζονται εξουσία και ενημέρωση μονίμως μας καθησυχάζουν, λες και ζούνε σε άλλο κόσμο.

7) Στο βιβλίο σας η Ιστορία διαβάζεται και μέσα απ' την Τέχνη: Κινηματογράφος, βιβλίο, τραγούδι, μουσική... η Τέχνη είναι Ιστορία;

Πώς να αναπαραστήσεις πειστικά μια εποχή χωρίς να ξαναδιαβάσεις όχι μόνο τα πολιτικά γεγονότα αλλά και τον πολιτισμό της, την κουλτούρα της; Καμιά φορά ένα τραγούδι, μια ταινία, ένα βιβλίο επηρεάζει τους ανθρώπους πολύ περισσότερο από τα μικροπολιτικά γεγονότα που φεύγουν και ξεχνιούνται. Επειδή τα πολιτισμικά γεγονότα δουλεύουν υπογείως, στις συνειδήσεις, στο βάθος του χρόνου. Σ' αυτό ακριβώς το πνεύμα *Ο Εραστής της λαϊκής Τσάτερλι*, ένα μυθιστόρημα απαγορευμένο για δεκαετίες, πρωταγωνιστεί κατά κάποιο τρόπο στο *Χαστουκόδεντρο*, και το ίδιο συμβαίνει, π.χ. με κάποια λαϊκά τραγούδια της εποχής ή και ταινίες όπως η *Στέλλα*...

8) "Η ανθρώπινη ζωή δεν κοστίζει τίποτε". Κατοχή, Εμφύλιος. Να που ξανάρθαμε στα ίδια. Γιατί;

Γιατί η μεταπολιτευτική μας δημοκρατία, βγαίνοντας μέσα από τη χούντα και

δεκαετίες ανάπηρης δημοκρατίας, δεν στέριωσε στις πραγματικές ανάγκες των στερημένων πολιτών. Θεμελιώθηκε κυρίως στα μικροσυμφέροντα των «πελατών» του νέου κράτους, στη μικροαστική απληστία της νέας ιδιοκτησίας, στις φαντασιώσεις του νέου μικρομεσαίου πλούτου. Οπότε η «επέλαση των βαρβάρων» δηλαδή η παγκοσμιοποίηση, η πτώση του τείχους κ.λπ. βρήκαν τη δημοκρατία μας εντελώς απροετοίμαστη. Χάσαμε την Ιστορία, χάσαμε τα διδάγματά της, χάσαμε τον πραγματικό μας εαυτό, αιχμαλωτιστήκαμε ως λαός από την τηλεόραση και τις ψευδαισθήσεις της. Χάσαμε τον Έλληνα ως άνθρωπο. Μας έμεινε ο Έλληνας ως νεόπλουτος καταναλωτής.

9) Τι σημαίνει για σας *Το Χαστουκόδεντρο*; Είναι σαν να ξαναπροσδιορίζεστε. Σαν να ξαναδιαβάζετε την ίδια τη ζωή.

Ξαναδιαβάζω, δηλ. ξαναγράφω, τις ιστορίες εκείνες που μας έκαναν ανθρώπους με πραγματικά αισθήματα και στέρεα κρίση. Ξαναδιαβάζω τις ιστορίες που περιέχουν υψηλούς δείκτες αξιοπρέπειας, αντίστασης στην αδικία, αισθητικής ανάγκης, ανθρωπιάς. Ξαναδιαβάζω ζητώντας να καταλάβω γιατί ως λαός ξαναγίναμε βάρβαροι, ζητώντας να καταλάβω πώς θα ξαναγίνουμε, ως Έλληνες, άνθρωποι. Κι αυτό δεν είναι εύκολο ξέρετε, πονάει. Πολύ. Αλλά διαφορετικό δρόμο από αυτόν δεν γνωρίζω.

10) Μας κυνηγά ακόμα ο Εμφύλιος; Γιατί; Και η Κρίση πού έχει τις ρίζες της;

Θεωρώ ότι όσα ήδη ανέφερα κάπως απαντούν στο ερώτημά σας. Δεν είμαι πολιτικός. Είμαι ένας πολίτης που γράφει ιστορίες για να καταλάβει την Ιστορία. Το *Χαστουκόδεντρο* επιχειρεί, σε 450 σελίδες μυθιστορηματικής πλοκής, να δώσει απάντηση σε παρόμοια ερωτήματα, εξετάζοντάς τα από την πλευρά των απλών ανθρώπων που δέχτηκαν (και δέχονται) τα χαστούκια της Ιστορίας. Η ελληνική Ιστορία της μεταπολεμικής Ελλάδας υπήρξε ένας διαρκής εφιάλτης. Και το κακό είναι ότι δεν ονειρευόμαστε. Τον βιώνουμε. Μερικοί είδαν τον εφιάλτη μόλις τελευταία. Κάποιοι άλλοι τον διαπιστώνουμε χρόνια τώρα. Τι άλλο να σας πω... Για να παραφράσω και τον γερο-Μαρξ: το ζήτημα δεν είναι να εξηγήσουμε την Ελλάδα της κρίσης, αλλά να την αλλάξουμε...